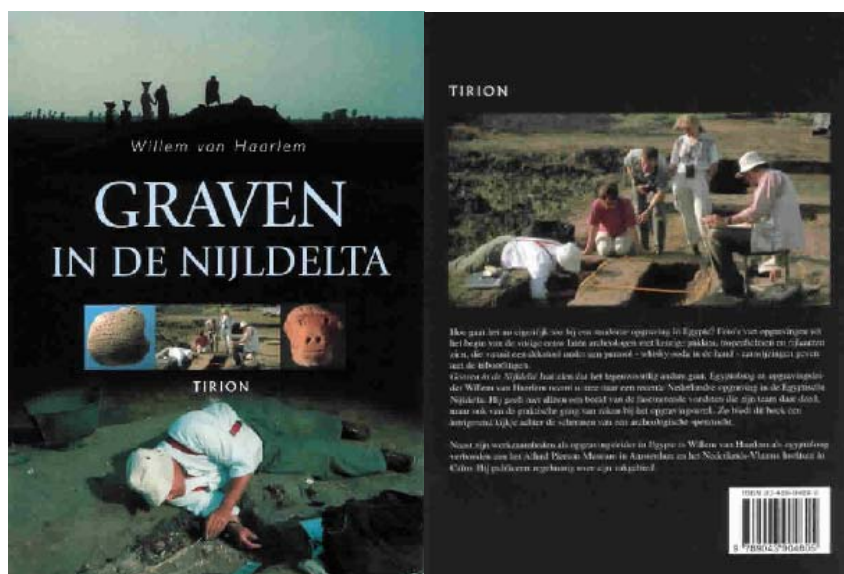

Haarlem, van, H. 2003. *Graven in de Nijldelta [Digging in the Nile Delta]*. – Baarn, Tirion Uitgevers BV

Book review by S.M. van Roode

Dutch

Opgraven in Egypte roept nog altijd vaak romantische beelden op van een stoffige woestijn, waar in het gouden licht van de ondergaande zon allerlei prachtige vondsten aan de expeditieleider getoond worden, die op afstand in een tent de opgraving gadeslaat. Het opgraven zelf moet net zo avontuurlijk en wervelend zijn als een Indiana Jones-film; vol actie en natuurlijk weer met die prachtige vondsten. Dat het er in de praktijk beduidend anders aan toe gaat (zonder overigens minder interessant te zijn!) laat van Haarlem zien in zijn boek *Graven in de Nijldelta*.

Van Haarlem is sinds 1991 opgravingsleider van de Nederlandse expeditie in Tell Ibrahim Awad, in de oostelijke Nijldelta van Egypte. In het boek beschrijft hij alle aspecten van deze opgraving, van wetenschappelijke invalshoek tot praktische problemen als uitvallende elektriciteit.

Het boek begint met een kort overzicht van de geschiedenis van het faraonisch Egypte, waarin de nadruk op de Delta wordt gelegd, en gaat dan over in de bij vlagen turbulente voorgeschiedenis van de opgraving van Tell Ibrahim Awad. Om een indruk te geven van de hedendaagse omgeving waarin de opgraving zich afspeelt, wordt ook kort een beeld geschetst van het hedendaagse Egypte en in het bijzonder weer de Delta. Hierna gaat het boek over op de eigenlijke opgraving. Alle facetten komen aan bod; het werk van de verschillende specialisten, het vastleggen van de gegevens, het werk van de opgravingsleider zelf, en en passant worden ook de verschillende praktische problemen waar een opgraving in de Delta tegenaan kan lopen, behandeld. De Delta lijkt veel op Nederland; in tegenstelling tot opgravingen in Boven Egypte speelt bijvoorbeeld het grondwater hier een belangrijke rol. Het verloop van een doorsnee werkdag biedt een kijkje in de keuken: dagindeling, het veldwerk dat nauwkeurig uitgevoerd en vastgelegd wordt, en het werk na het veldwerk. Na het veldwerk begint het belangrijkste deel van het werk van een archeoloog: het verwerken en documenteren van de gegevens die zojuist zijn opgegraven. Omdat vondsten niet meegenomen mogen worden naar Nederland, moet ook de gehele vondstverwerking op de site gebeuren; niet alleen tekenen en fotograferen, maar waar mogelijk ook conserveren zodat kwetsbare stukken in een volgend seizoen nader bestudeerd kunnen worden. Een voorbeeld uit het boek: het scheiden en conserveren van samengeklonterde ivoren voorwerpen heeft vijf opeenvolgende seizoenen geduurd!

Na de dagelijkse praktijk zijn de resultaten van de opgraving aan de beurt. Tell Ibrahim Awad is een site die al vroeg bewoond werd. Graven daterend uit de eerste dynastie tot het vroege Middenrijk, een nederzetting die teruggaat van de eerste dynastie tot predynastische tijden en een uitgebreid tempel terrein getuigen daarvan. De tempel heeft ten minste zeven hoofdfasen gekend en gaat terug van de 11e/12e dynastie tot in dynastie 0. Alleen de tempels van Hiërakonpolis gaan verder terug in de tijd! Opmerkelijk is de vondst van een groot aantal votiefvoorwerpen uit de vierde dynastie en eerder. Vergelijkbare vondsten zijn tot nu toe alleen in Boven Egypte gedaan en benadrukken het belang van deze site voor het inzicht in de vroegste perioden uit de Egyptische geschiedenis. Tot slot wordt een blik in de toekomst geworpen: een survey en nader onderzoek zullen meer licht moeten werpen op de vroege perioden in de Delta.

Het geheel is een interessant boekje geworden, verlevendigd met vele zwart/wit- en kleurenillustraties. Helaas zijn niet alle afbeeldingen even scherp. Desondanks biedt het voor een breed publiek een interessante blik op het reilen en zeilen van een opgraving op een Delta site. Het begrijpelijke taalgebruik, verlevendigd met vermakelijke anekdotes, maakt dit een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in hoe opgraven in de Delta er nu werkelijk aan toe gaat.

Haarlem, van, W. 2003. *Graven in de Nijldelta*. – Baarn, Tirion Uitgevers BV. 128 pp. ISBN 9043904600. Prijs € 16,90.

English

Excavating in Egypt often still conjures up romantic images of a dusty desert, where in the golden rays of the setting sun fabulous finds are presented to the expedition leader, seated comfortably in a tent. Excavating itself has to be as adventurous and exciting as an Indiana Jones-movie; action-packed and of course resulting in beautiful finds. In real life, excavating is a completely different story, but still as interesting, as Willem van Haarlem shows in his book *Graven in de Nijldelta* (*Digging in the Delta* - available in Dutch only).

Since 1991, van Haarlem is the expedition leader of the Dutch excavations at Tell Ibrahim Awad, in Egypt's eastern Delta. In this book, he covers all aspects of this particular excavation, ranging from scientific angle to practical problems like coping with failing electricity.

The book starts with a short overview of the history of pharaonic Egypt, with emphasis on the Delta. The incidentally turbulent history of the excavation of Tell Ibrahim Awad follows. In order to offer an impression of the present surroundings of the excavation, modern Egypt is briefly discussed, again emphasizing the Delta. After these introductory chapters, the excavation itself is treated in more detail. Every aspect is presented: the activities of the different specialists, recording data, the activities of the expedition leader himself, and en passant the several practical problems an excavation in the Delta has to face. Due to the fact that the Delta resembles conditions in the Netherlands, working below the water table is a recurring factor to deal with, in contrast to sites in Upper Egypt. The description of an average day at work offers a glimpse into the everyday life of an archaeologist: the daily schedule, the work in the field and the work after the fieldwork. After the fieldwork itself the most important part of an archaeologists work begins: recording and documenting the data provided by the fieldwork. Since finds are not allowed to be taken out of the country, the processing has to be done on the spot. This includes not only drawing and photographing, but where possible also the conserving, in order for delicate items to be preserved for study in a following season. An example taken from the book: separating and conserving clogged ivory items took no less than 5 following seasons!

Of course, the results of the excavations are also presented in the book. Tell Ibrahim Awad is a site that has been occupied since early times, as indicated by the presence of graves dating back from the Middle Kingdom to the first dynasty, a settlement dating back from the first dynasty to predynastic times and a vast temple-area. The temple has at least 7 main phases and dates back from the 11th/12th dynasty to dynasty 0. Only the temples of Hierakonpolis date further back in time! Remarkable is the find of a large number of votive-objects from the 4th dynasty and earlier. Comparable finds are only known from Upper Egypt, which emphasizes the importance of this site for our knowledge of the earliest episodes in Egyptian history. The last part of the book focuses on the future: a survey and further research needs to shed more light on the early periods in the Delta.

Summarizing, the book offers an concise overview of over ten years of excavating at Tell Ibrahim Awad, illuminated with many illustrations in black/white and colour. Unfortunately, not all the illustrations are sharp and some of them lack scale bars. Nonetheless this book offers an interesting view on excavating a Delta-site for a broad public. The comprehensive language and amusing intermezzo's turn it into a good read for anyone interested in excavating in the Delta - for real.

Haarlem, van, W. 2003. *Graven in de Nijldelta*. – Baarn, Tirion Uitgevers BV. 128 pp. ISBN 9043904600. Price € 16.90.